

Досвід – найкращий вчитель

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ НОВОГО РЕГЛАМЕНТУ ICAC

Ольга КОСТИШИНА,
радник Голови ICAC

З 01.01.2018 р. набув чинності новий Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (далі – Регламент ICAC). Хоча ґрунтовний аналіз дієвості всіх положень Регламенту ICAC робити зарано, вже сьогодні можна говорити про певні позитивні зміни в арбітражному розгляді справ, які відзначили користувачі послуг ICAC та арбітри.

Вдосконалення процедури арбітражного розгляду справи

Статистика ICAC свідчить про те, що арбітражна інституція вирішує все більше різноманітних та складних спорів. Так, частка спорів, пов'язаних з міжнародною купівлею-продажем (поставкою) товарів, у 2017 р. зменшилася на 10%, у порівнянні з 2016 р., та становила 80% від загальної кількості спорів. Натомість збільшилася питома вага спорів, що виникають із договорів надання послуг, у тому числі банківських, договорів підряду та перевезення. Крім того, щороку збільшується частка справ, у яких сторони прагнуть вирішити спори немайнового характеру. У 2018 р. зазначені тенденції збереглися. Як наслідок, сторони та/або залучені ними юристи більш ретельно підходять до процедури формування складу арбітражу та частіше призначають іноземних арбітрів.

Враховуючи зазначене, для швидкого та ефективного вирішення спору арбітри та сторони все частіше користуються можливостями, наданими новим Регламентом ICAC, а саме ініціюють проведення усних слухань, заслуховування свідків або експертів з використанням систем відеоконференцзв'язку, проводять організаційні наради та затверджують процесуальні графіки розгляду справ. Також зросла кількість клопотань сторін про проведення фіксації усного слухання справи за допомогою технічних засобів запису.

Для сторін стає нормою представлення документів у справі в електронному вигляді, що дає можливість швидко надсилати їх сторонам та арбітрам. При цьому, оскільки таке листування здійснюється виключно через Секретаріат та/або доповідача, ICAC у повному обсязі забезпечує стандарти нейтральності, незалежності та неупередженості арбітражного процесу.

Правонаступництво

Чи не найбільш обговорюваною новелою серед користувачів послуг ICAC було запровадження в новому Регламенті ICAC статті, що процесуально врегулює правонаступництво в арбітражі.

Протягом тривалого часу практика щодо залучення до арбітражного розгляду справи правонаступника (наприклад, у разі припинення діяльності юридичної особи, заміни кредитора або боржника у зобов'язанні) була неоднозначною, оскільки це питання вирішувалося складом арбітражу у конкретній справі.

Сьогодні фактично з'явилися правові підстави та механізми залучення правонаступника в порядку, передбаченому ст. 23 Регламенту ICAC. У сторін та їх правонаступників є розуміння, що всі дії, здійснені у процесі арбітражного розгляду до вступу в нього правонаступника, для нього є обов'язковими. Станом на 01.09.2018 р. до ICAC було подано 4 клопотання про залучення правонаступників до арбітражного розгляду справи. Всі клопотання були задоволені або Головою ICAC, або складом арбітражного суду.

Наразі ICAC в межах моніторингу визнання та виконання арбітражних рішень ICAC буде відслідковувати позицію державних судів щодо питання процесуального правонаступництва в арбітражі, оскільки до моменту введення в дію нового Регламенту ICAC склалася суперечлива судова практика, пов'язана з трактуванням і застосуванням доктрини автономності арбітражної угоди та правонаступництва.

Можливість зменшити арбітражні витрати на 20%

Регламент ICAC 2007 р. передбачав, що у разі відсутності угоди сторін про кількість арбітрів призначаються три арбітри. Відповідно до ч. 1 ст. 30 Регламенту ICAC 2018 р., у разі відсутності домовленості сторін про кількість арбітрів призначаються три арбітри, якщо тільки Президія ICAC або за її дорученням Голова ICAC, беручи до уваги складність справи, ціну позову та інші обставини, не вирішить, що спір підлягає вирішенню одноособовим арбітром. Президія ICAC своїм рішенням від 28.12.2017 р. передала ці функції Голові Суду.

Враховуючи економічну ситуацію та природне бажання бізнесу скоротити витрати на вирішення спорів, сьогодні Секретаріат ICAC все частіше реєструє звернення сторін з проханням призначити одноособового арбітра для розгляду спору. Зазначена новела не лише сприяє зменшенню арбітражних витрат на 20%, відповідно до п. 3 розд. III Положення про арбітражні збори та витрати, але й швидшому розгляду спору, оскільки скорочується час на формування складу арбітражного суду, узгодження дати усного слухання справи та періоду винесення арбітражного рішення.

Підвищення рівня виконуваності арбітражних рішень ICAC

У 2018 р. ICAC впровадив обов'язкову перевірку проекту рішення Генеральним секретарем ICAC. Згідно з ч. 7 ст. 60 Регламенту ICAC, до підписання будь-якого арбітражного рішення склад Арбітражного суду подає його проект Генеральному секретарю ICAC, який не зачіпаючи незалежності складу Арбітражного суду у винесенні арбітражного рішення, може звернути увагу складу Арбітражного суду на будь-які виявлені невідповідності проекту арбітражного рішення вимогам цього Регламенту (в тому числі щодо форми арбітражного рішення), на помилки, описки чи друкарські помилки. Рекомендації Генерального секретаря ICAC мають бути розглянуті протягом 10 днів з моменту їх отримання. Якщо такі невідповідності не були усунені, Генеральний секретар ICAC має право інформувати про це Президію ICAC.

Спочатку арбітри ICAC досить неоднозначно сприйняли таке нововведення, проте високий рівень роботи Генерального секретаря ICAC та розуміння, що прийняття рішення у будь-якому випадку залишається виключною прерогативою складу Арбітражного суду, дозволили змінити погляд арбітрів на процедуру перевірки арбітражного рішення, яку вони сьогодні сприймають як таку, що спрямована на підвищення якості та виконуваності арбітражних рішень.

Перевірка арбітражного рішення – це новела, яка вплинула на роботу арбітрів. Для сторін цей процес залишився непомітним. Водночас, оскільки фактично було вдосконалено стадію завершення арбітражного розгляду і винесення арбітражного рішення, то резолютивна частина рішення на засіданні арбітражного суду не оголошується. Така практика є звичною для іноземних арбітражних інституцій, проте важко сприймається українськими користувачами послуг ICAC, тому що відповідно до ч. 1 ст. 52 Регламенту ICAC 2007 р., склад арбітражного су-

ду оголошував резолютивну частину рішення сторонам, які брали участь у засіданні арбітражного суду.

Ще одним важливим чинником підвищення рівня виконуваності арбітражних рішень ICAC є робота Президії ICAC. Новий Регламент ICAC розширив компетенцію Президії в частині аналізу та узагальнення практики застосування Регламенту ICAC. Незважаючи на те, що щороку скасовується не більше ніж 1% рішень ICAC, новий склад Президії, який почав свою роботу з 01.01.2018 р., активно працює над унормуванням арбітражної практики та практичними рекомендаціями застосування окремих норм Регламенту ICAC з метою недопущення обставин, які стали причинами для скасування раніше винесених арбітражних рішень.

Перспективи розвитку

Станом на 01.09.2018 р. сторони не зверталися до ICAC з проханням розглянути спір за прискореною процедурою. Насамперед, це пов'язано з тим, що відповідно до ч. 1 ст. 45 Регламенту ICAC, прискорений розгляд справи здійснюється, коли сторони передбачили його в арбітражній угоді або надалі домовилися про такий розгляд не пізніше подання відзиву на позовну заяву. Таким чином, навіть якщо сторони з початку 2018 р. скористалися такою можливістю та уклали відповідне арбітражне застереження, об'єктивно могло не виникнути потреби у його застосуванні.

Крім того, не всі сторони готові займати таку проактивну позицію під час арбітражного розгляду справи, яка дозволила б дотримуватися тих надзвичайно стислих строків, що передбачені ст. 45 Регламенту ICAC. Той факт, що 80% спорів вирішуються у строк до 3-х місяців за «звичайною» процедурою, а рішення щодо них успішно виконуються, свідчить про те, що ICAC може вирішити «простий» спір об'єктивно та з дотриманням усіх стандартів у строк, що не перевищує 2 місяці.

Замість підсумків

Перевагою міжнародного комерційного арбітражу є його гнучкість та орієнтованість на потреби сторін. Саме тому ICAC фактично на постійній основі здійснює аналіз ефективності застосування Регламенту, узагальнює арбітражну практику та досліджує відгуки користувачів наших послуг. Фундаментальний аналіз практики застосування нового Регламенту ICAC можна буде зробити не раніше ніж наприкінці 2019 р. Проте ICAC не зупиняється у своєму розвитку та вже сьогодні його фахівці напрацьовують базу для подальшого вдосконалення арбітражного процесу. [✉](#)